

III (2005)

Sobre el pare Massot lleigeix, en un parlament del Dr. Joan Mas i Vives, que ha estat durant quatre dècades un exemple a seguir “pels seus innombrables estudis, plens d’erudició, de saviesa i d’objectivitat científica; per la seva immensa tasca d’editor, sempre disposat a col·laborar en la difusió dels llibres de comercialitat més dubtosa, però també més necessaris; per la seva disposició a ajudar els altres investigadors amb una generositat que no té precedents”. I l’afinada descripció escrita per Josep Maria Muñoz a la imaginària narració de la tancada al monestir, arran del procés de Burgos del 1970, precisament després de presentar Gabriel Ferrater “content de veure que ens acull [el pare Massot] amb tota la mesurada hospitalitat de l’orde, que aprova la nostra tancada solidària”. Muñoz, en veure el monjo més de prop, observa “la pal·lidesa d’una pell que només s’adquireix en llargues hores de biblioteca i llum artificial, i m’impressiona la fesomia frèvola i atenta, sostinguda per una curiositat d’historiador; penso que algun descobriment o alguna investigació en curs el compensa de la dura vida monacal”.

Al Museu d’Història de Catalunya van fer una exposició sobre els cinc-cents anys del primer llibre imprès a Montserrat, l’editorial en exercici més antiga d’Europa. Efectivament l’activitat editorial de Montserrat comença al segle XV, encara que no es pot donar una data inicial amb exactitud. Sabem que el 1488 ja hi havia estampes de la Mare de Déu i al cap de poc temps butlles de la Confraria. A partir de 1497 surten els primers llibres promoguts per Montserrat i d’aleshores ençà l’activitat editorial no s’ha aturat.

Per què Montserrat necessitava editar?

En temps de l’abat Cisneros els monjos necessitaven llibres litúrgics i religiosos de diversa mena, i n’escriuien i en traduïen. Hi havia

la confluència de fidels i monjos, i la necessitat de divulgar, exactament com ara. Editar era una exigència, perquè al santuari hi pujaven molta gent, estrangers, etc., i calien llibres, butlles per a la Confraria... Era més barat imprimir-les que no pas fer-les a mà. També hi ha el llibre de l'abat Pedro de Burgos, *Libro de la historia y milagros hechos a invocación de Nuestra Señora de Montserrat*, que és del 1537.

En quin idioma són els primers impresos?

Els primers llibres van ser en llatí i en castellà i algun en català. A partir del final del segle XV la comunitat depenia de la congregació de Valladolid i molts de monjos eren castellans. La catalanització és de finals del XIX, amb l'abat Muntadas, que va refer Montserrat després de la desamortització, i sobretot amb l'abat Marcet, que abans de la guerra va crear el que ara en diríem una editorial moderna.

Quina ha estat la temàtica dels llibres en les diferents etapes de l'editorial?

Amb l'abat Marcet era una editorial religiosa i la matèria era la de tota la vida: obres per als pelegrins, estampes, fullets, propaganda; traduccions de llibres francesos, anglesos i llatins al català. Com al segle XV i també des del XVI, la història de Montserrat i les obres dels monjos.

Després de la guerra, no deixaven publicar en català, i de moment l'abat Aureli M. Escarré no va poder continuar la Bíblia, els Mestres de l'Escolania ni la resta d'iniciatives que hi havia en marxa fins al juliol de 1936. A partir de les festes de l'Entronització (1947) es va anar recuperant terreny i durant la dècada del 1950 van aparèixer col·leccions noves i dotzenes de llibres. Als anys seixanta, per motius econòmics es va paralitzar la publicació, però seguiren les revistes *Serra d'Or*, *Studia Monastica* i *Qüestions de vida cristiana*. Als anys 60-70 van sortir moltes coses a Casal i Vall d'Andorra, com la Bíblia petita. Al final dels anys 70, des de l'oficina de Serra d'Or a Barcelona es va acollir la revista *L'Infantil* de Solsona —més endavant, *Tretzevents*— i van iniciar la publicació de llibres per a criatures i la col·lecció nova de llibres religiosos Saurí.

Aquí agafeu la direcció de les Publicacions.

Me'n faig càrrec el 1971. A poc a poc reprenem la tradició de llibres religiosos, història monàstica i llibres infantils, que llavors no es venien, però es feien per una funció de suplència. També es varen iniciar altres col·leccions culturals que no s'havien fet mai: història de Catalunya, llengua, literatura, excursionisme. També llibres de música, que ja s'havien fet de tota la vida. Editem el mètode Ireneu Segarra, que cap altra editorial havia volgut acceptar. També potenciem col·laboracions amb institucions diverses: l'Associació Internacional de Llengua i Literatura Catalanes, la Universitat de les Illes Balears, la de València, la de Castelló i la d'Alacant, i també llibres en col·laboració amb ajuntaments, consells comarcals, etc.

Quina és la producció actual de l'editorial?

Fem de 120 a 130 llibres i 7 revistes l'any. De revistes n'hi ha des de mensuals fins a altres que surten semestralment.

La figura del monjo erudit persisteix a les noves generacions?

En temps de Sant Benet molts monjos no devien saber llegir. Això de l'erudició sorgeix sobretot a partir del segle XVII, amb la congregació francesa de Sant Maür. Al XIX i XX, als monestirs de França, Alemanya i de molts altres indrets, es dona un impuls especial a l'estudi i a la recerca. Això mateix es va reflectir també a Montserrat. Actualment cada any hi ha monjos que fan estudis a l'estranger. Ara hi ha un doctorat en música que li publiquen la tesi a Roma. Els joves agafen el relleu. El diàleg fe-cultura és una de les prioritats ara, tant a través de l'editorial com a través del museu i d'altres iniciatives.

Els inicis de la Nova Cançó també són a Montserrat.

La Nova Cançó va néixer d'un article de Lluís Serrahima inspirat per Josep Benet, "Ens calen cançons d'ara", publicat a *Germinabit*. Després, naturalment, *Serra d'Or* va continuar sent, en certa manera, una plataforma del moviment.

Serra d'Or és la revista cultural catalana de referència. Com va néixer?

L'actual revista va començar el desembre de 1959, com a fusió de dues publicacions patrocinades per Montserrat i que havien sortit per separat: *Germinabit*, dels antics escolans, i *Serra d'Or*, que era dels treballadors del monestir. A finals del 1959, per motius econòmics, les dues revistes es van fusionar, integrant-se a *Serra d'Or* l'equip de *Germinabit* (Ramon Bastardas i Max Cahner, que hi havien entrat a través de Josep Benet); per això deia 2a època.

Com va afectar a Serra d'Or l'adveniment de la democràcia?

En un principi, a *Serra d'Or* es van unir persones que en una situació normal haurien fet revistes separades i potser oposades. Era una plataforma unitària que encara es manté, pluralista i oberta a totes les tendències amb la condició que hi hagi respecte pels altres. Abans era única, ara es poden fer les que es vulguin. A partir de la mort de Franco s'hi han exclòs, en general, els temes polítics, perquè o hauria d'haver estat la revista d'un partit o calia un equilibri molt complicat. S'ha mantingut l'aspecte cultural, sense prendre posició per cap grup. Hi ha col·laboradors de tota mena de tendències.

A la revista van començar escriptores i escriptors com...

Serra d'Or va ser i és una escola. Montserrat Roig i Baltasar Porcel havien d'escriure aquí si ho volien fer en català. Fruit de la "Crida als escriptors joves" (que encara es fa anualment i han de ser de menys de trenta anys) van sortir noms com Montserrat Roig, que la vam fitxar per fer entrevistes, Oriol Pi de Cabanyes, Carme Riera... Tots aquests i molts altres noms importants de la literatura catalana van publicar els primers articles aquí. Per exemple, Terenci Moix, que el va portar Joaquim Molas i feia una secció sobre gent jove.

Serra d'Or és una revista religiosa amb col·laboradors que creuen, que no creuen...

No. *Serra d'Or* és d'informació general amb una secció de tema religiosos. Al consell de redacció no hi ha cap persona relacionada amb

l'Església, tret del director. De publicacions religioses tenim, per exemple, *Qüestions de vida cristiana* i *Documents d'Església*.

El futur de les publicacions, llibres, revistes...

El futur està en mans de Déu. D'aquí a uns quants anys m'hauré de jubilar, però confio que d'una manera o d'una altra l'editorial tirarà endavant. No hi ha ningú imprescindible. Ara anem fent amb dificultat. Els llibres valen més diners i la gent llegeix més poc, de manera que els ingressos baixen i les despeses pugen i cada vegada és més difícil. No cal dir que necessitem el suport de tots els qui s'interessen pels llibres religiosos i per la cultura del país.

Benigne Rafart. *Full Diocesà Solsona-Vic* (2005)